

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Uppsala universitet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet **samhällskunskap**

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Ämneslärarutbildningen i Samhällskunskap inleds med två basterminer (uppdelade i 15 hp statskunskap, 15 hp sociologi, 15 hp nationalekonomi, 7,5 hp juridik, samt 7,5 hp kulturgeografi). Därefter väljer studenterna att antingen fördjupa sig i statskunskap (ca 90 % av studenterna) eller sociologi (återstoden). Oavsett fördjupningsämne sker utbildningen i samläsning med statskunskap resp. sociologi B och C. Därtill kommer VFU-kursen (7,5hp), som administreras av Statsvetenskapliga institutionen. Schematiskt ser kursstrukturen ut som följer:

Samhällskunskap AB Termin 1, 30 hp	Samhällskunskap AB: Statskunskap, 15 hp		Samhällskunskap AB: Sociologi, 15 hp	
Samhällskunskap AB Termin 2, 30 hp	Samhällskunskap AB: Nationalekonomi 15 hp		Samhällskunskap AB: Juridik, 7,5 hp	Samhällskunskap AB: Kulturgeografi, 7,5 hp
Samhällskunskap C Statskunskap, 30 hp	Demokratins problem, 7,5 hp	Valbar kurs*, 7,5 hp	Metod, 15 hp	
Samhällskunskap C: Sociologi, 30 hp	Sociologisk teori II, 15 hp		Metod och analys II, 15 hp	
Samhällskunskap D, Statskunskap, 30 hp	Metod, 7,5 hp	Europeiska unionens politiska system, 7,5 hp	Självständigt arbete, 15 hp	
Samhällskunskap D: Sociologi, 30 hp	Sociologisk teori III, 7,5 hp	Metod och analys III, 7,5 hp	Självständigt arbete, 15 hp	

* Valbara kurser på Samhällskunskap C:

Comparative Politics, Development Theory and Colonial Legacies, Environmental Politics and its Challenges, Gender Power and Institutions, International Politics, Maktens organisering, Political Theory, Svensk politik

Samtliga inblandade institutioner har väl etablerade forsknings- och utbildningsmiljöer, där kontinuerlig universitetspedagogisk fortbildning uppmuntras. Att ha genomgått högskolepedagogisk utbildning eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskaper och visat pedagogisk skicklighet är därtill ett krav vid alla nyanställningar av lärare vid Uppsala universitet sedan lång tid tillbaka, varför såväl den vetenskapliga som den pedagogiska kompetensen vad gäller ämnesstudier är god.

Drygt 30 studenter (genomsnittet för de senaste fyra terminerna är 32,25) påbörjar sina ämnesstudier i samhällskunskap varje termin. Av dessa har mellan två tredjedelar och tre fjärdedelar samhällskunskap som förstaämne, medan övriga tidigare läst ett annat ämne inom ämneslärarprogrammet.

Personal, Statsvetenskapliga institutionen

Undervisningen på AB-kursen bedrivs sedan ett antal år tillbaka av två erfarna lärare (Mattias Sigfridsson, huvudlärare med huvudansvar för *svensk-, jämförande- samt förvaltningspolitik*, samt Mats Lundström, docent och ämneslärare med huvudansvar för *politisk filosofi*, se lärarlista), en lärare med ansvar för *internationell politik* (innevarande termin Johanna Pettersson, tidigare Charlotta Friedner Parrat) samt en legitimerad gymnasielärare (Märtha Forsberg) med huvudansvar för ämnesdidaktiken. Märtha Forsberg är även huvudlärare för VFU-kursen. Då Märtha Forsberg även är verksam som gymnasielärare (på 70 %) har hon en nyckelroll i professionsinriktningen, och i att knyta samman ämnesstudierna med den framtida yrkesrollen. Då behovet av lärarutbildad personal (framför allt inom VFU-kursen) överstiger institutionens nuvarande kapacitet, planeras att anställa ytterligare en adjungerad adjunkt, helst även denna en yrkesverksam gymnasielärare.

Då lärarstudenterna på C- och D-nivå med fördjupning statskunskap samläser med övriga statsvetarstudenter (och då utbildningen av hävd i hög grad bedrivs i seminarieform) skulle i princip all anställd personal på institutionen kunna anges i bifogad fil, men flertalet skulle (då lärarstudenterna utgör ca 10 % av studenterna) få en ytterst liten procentandel av sin totala undervisning i lärarutbildningen. De enda som tas upp i bifogad fil är därför huvudlärare för samtliga delkurser samt ansvariga för ämnesdidaktiska inslag riktade specifikt till lärarstudier. På *samhällskunskap C* är huvudlärarna för samtliga obligatoriska kurser tillsvidareanställda universitetslektorer, tillika docenter (Sofia Näsström, Pär Zetterberg, Hans Blomkvist). Huvudlärarna för de valbara kurserna (fyra per termin, merparten periodiserade höst eller vår) är något mer varierad, men samtliga är disputerade, flertalet docenter eller professorer, och det stora flertalet är tillsvidareanställda. För *Samhällskunskap D* är situationen likartad, med det undantaget att inga valbara kurser finns. Institutionen har som uttalad policy att aktiva forskare ska vara närvarande som föreläsare och handledare samt examinatorer av examensarbeten på grundutbildningsnivå, även om mera seniora forskare ofta har ytterst lite undervisning i sin tjänst. Denna policy syftar till att stärka forskningskopplingen i studierna och tätare sammankoppla forskning och undervisning.

Den kurs i juridik som ingår i AB-blocket ges även den av Statsvetenskapliga institutionen, men med lärare från Institutet för utbildningsrätt vid Juridiska fakulteten. Huvudlärare för kursen är Sverker Scheutz (institutets föreståndare, excellent lärare 2016). Hans Eklund (docent i processrätt) medverkar också i kursen. Vid kurstillfällen med ovanligt många studenter har emellanåt även andra lärare medverkat.

Personal, Sociologiska institutionen

Sociologiska institutionens kurser inom samhällskunskapsämnet leds av erfarna lärare vid institutionen, samtliga disputerade och merparten tillsvidareanställda universitetslektorer. Reza Azarian som under flera terminer varit kursansvarig för *Samhällskunskap AB: sociologi* är docent. Han har tillsammans med Josef Dahlberg (doktorand inom UUs forskarskola för ämnesdidaktik) hållit i och utvecklat kursen efter det att den 2017 skiljdes från samläsning med andra kurser. Kursen har under 2018 genomgått personalförändringar för att tydligare anpassas till samhällskunskapsämnets innehåll, bland annat har ett större moment införts med frågor om arbetsmarknad och miljö under ledning av organisationssociolog Michael Allvin (docent). *Samhällskunskap C* leds av prof. Hannah Bradby (*Sociologiskt teori II*) och FD Jacob Strandell (*Metod och analys II*). Av övriga lärare i *Sociologisk teori II* är två doktorander och en disputerad. I *Metod och analys II* är tre lärare disputerade, en doktorand. Situationen på *Samhällskunskap D* är liknande, *Sociologisk teori III* (7,5 hp) och *Självständigt arbete* (15 hp) leds av universitetslektor Fredrik Palm, som även i egenskap av studierektor varit aktiv i institutionens arbete inom samhällskunskapsämnet.

FD Katharina Wesolowski är kursansvarig för *Metod och analys III*. Också inom dessa kurser medverkar doktorander i undervisningen, även om handledning och examination på uppsatskursen utförts av Azarian och Palm. Då få studenter väljer sociologi som fördjupningsområde sker mindre anpassning till läraryrket under *Samhällskunskap C* och *D*. Liknande anpassning görs därför främst inom AB-kursen och inom D-kursens självständiga arbete.

Personal, Institutionen för nationalekonomi

Nationalekonomiska institutionen har en god tillgång på kompetenta lärare och en god rekryteringsbas vid nyanställningar. Under vårterminen 2018 var åtta professorer anställda vid institutionen, institutionen har också två adjungerade professorer. Vidare är 15 universitetslektorer anställda (nio av dessa är docenter och sju biträdande universitetslektorer) samt fem forskare och postdoktorer. Denna grundbemanning innebär att kvaliteten på undervisningen säkerställs även om t.ex. sjukdom skulle leda till förändringar i lärarsammansättningen på kursen.

Samtliga föreläsare på den nuvarande kursen är universitetslektorer vid institutionen, men även doktorander medverkar som seminarielärare. Den nya kursen, som sjösätts vårterminen 2019, ges i samverkan med institutionen för ekonomisk historia, där en av lärarna (en universitetslektor) också har gymnasielärarexamen, vilket gör det möjligt att förstärka de ämnesdidaktiska inslagen i kursen.

Personal, Kulturgeografiska institutionen

Kursen i kulturgeografi leds av två anställda universitetsadjunkter med filosofie licentiatexamen inom ämnet samt med lärarexamen och flerårig yrkeserfarenhet från gymnasieskolan. En av dem går i pension i slutet av 2019, men ett universitetslektorat är utlyst i vilket pedagogisk utbildning är meriterande. I kursen medverkar även två universitetslektorer i kulturgeografi (varav en är docent) samt en doktorand (inom UUs forskarskola för ämnesdidaktik). Bland institutionens övriga anställda finns ytterligare fyra personer med lärarexamen (varav en är tjänstledig) vilka, vid behov, kan bidra med såväl ämnesspecifik som ämnesdidaktisk kompetens till kursen.

Samverkan mellan medverkande institutioner

Sedan lång tid tillbaka finns ett väl fungerande blockämnesråd, som innefattar studierektorerna från deltagande institutioner samt studeranderepresentanter. Det sammanträder en till två gånger per termin

(oftare om situationen så kräver). Som ett led i utvecklingen och reformeringen av AB-blocket har även ett "lärlag" bestående av huvudlärare och ämnesdidaktiskt ansvariga för de respektive delkurserna bildats, något som förhoppningsvis ytterligare stärker progressionen och samordningen inom "breddterminerna".

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

För samtliga institutioner inom samhällskunskapsämnet utgör forskning och utbildning själva kärnverksamheten. Lärare som verkar inom ämnet verkar både som forskare och universitetslärare, om än i varierande grad (se resp. institutions lärartabeller).

Statsvetenskap

Statsvetenskapliga institutionen har sedan lång tid tillbaka en framstående forskningsmiljö, och ett uttalat mål är att alla forskare ska undervisa. Även om en perfekt matchning mellan lärares forskningsområden och deras undervisning av naturliga skäl sällan är möjlig, är dock flertalet av huvudlärarna för delkurser direkt involverade i forskning som tätt anknyter till undervisningen. Ett konkret exempel på detta är delkursen *Demokratins problem* på *Samhällskunskap C*, som tematiskt är tänkt att sammankoppla demokrati- och representationsteori med empirisk forskning om demokratisering och demokratisk representation (det senare ur såväl åsiktsmässig som demografisk synvinkel). De två huvudlärarna för denna kurs är Sofia Näsström, som forskar om bland annat just representation ur ett demokratiteoretiskt perspektiv, och Pär Zetterberg, som bland annat bedrivit forskning om könskvotering som representationsreform samt representation och politisk rekrytering i ett jämförande perspektiv. Även de valbara kurserna på *Samhällskunskap C* (samt den för lärarstudenter obligatoriska kursen *Europeiska unionens politiska system*) har huvudlärare som forskar om just de temata som deras delkurser behandlar. Metodkurserna bemannas likaledes med lärare som i sin forskning använder sig av de metoder som de lär ut, allt i syfte att knyta samman forsknings- och utbildningsverksamheten. Nämnas kan också att läroböcker (undantaget metodkurserna) knappast förekommer på *Samhällskunskap C och -D*, utan det är forskningslitteratur som utgör kurslitteraturen. Vid tilldelning av handledare för examensarbeten försöker institutionen, i görligaste mån, matcha studenter till handledare som aktivt forskar om det studenten tänkt skriva om, även om det bör noteras att detta inte alltid är möjligt.

Som ett led i stärkandet av ämnesdidaktiken vid institutionen har vi under senare år också aktivt kartlagt vilken forskning vid institutionen som är ämnesdidaktiskt relevant, och även involverat dessa forskare i lärarutbildningen genom att ge dem ansvar för ämnesdidaktiska moment (mer om detta under mål 4 nedan).

Sedan en tid tillbaka arbetar institutionen också aktivt och medvetet med att bygga och underhålla nätverk med samhällskunskapslärare i Uppsala kommun. Att döma av kursvärderingar (och även LärSam, studerandeorganisationen för ämneslärarstudenter inom samhällskunskap) efterfrågar lärarstudenterna inte bara mer ämnesdidaktik, utan specifikt metodik, något som verksamma gymnasielärare är väl lämpade att bistå med. Tanken är att detta ska vara ett tvåvägsprojekt, så att inte bara institutionen och lärarutbildningen gynnas. I nuläget genomför studenterna (under *Samhällskunskap AB: statskunskap*) en auskultation på Lundellska skolan i Uppsala, som behandlas i en skriftlig rapport där studenterna får olika uppgifter beroende på om de är helt nya på lärarutbildningen eller har genomfört sin första VFU. En tanke är dock att institutionens personal även ska kunna vara en resurs för samverkande gymnasieskolor. Dessa mindre direkt lärarutbildningsanknutna projekt befinner sig ännu i sin linda, men har potential att starkt bidra till den mer (lärar-)professionsinriktade delen av utbildningen.

Sociologi

Även på Sociologiska institutionen är det ett uttryckligt mål att alla forskare ska vara involverade i grundutbildningen. Institutionens forskning rör sig kring ett antal större forskningsområden: ekonomisk sociologi, välfärds- och livsloppsforskning, kultursociologi, emotionssociologi och organisationssociologi. Till skillnad från beskrivningen av Statsvetenskapliga institutionens kursutbud är dock sociologiundervisningen mer inriktad på ämnets allmänna kunskapsinnehåll, än på de specifika forskningsområden som beskrivits ovan. Även om institutionens forskning regelbundet behandlas i undervisningen, är ambitionen att detta hela tiden görs med tydlig anknytning till de gemensamma mål med undervisningen som institutionen formulerat. På senare år har betoningen av olika former av förmågeträning förtydligats, givetvis genom metodundervisning, men också med fokus på exempelvis akademiskt skrivande där institutionen har nära samarbeten med UUs Språkverkstad. Prof. Sandra Torres har t ex varit involverad i arbetet med färdighetsträning vad gäller det vetenskapliga skrivandet och prof. Ilkka Henrik Mäkinen har med utgångspunkt i sin kvantitativa forskning lett utvecklingen och undervisningen rörande kvantitativ metod. Inom *Samhällskunskap D* sker det självständiga arbetet, där studenterna i stort sett väljer fritt vad de vill undersöka, med nära koppling med teoretiska perspektiv och metoder som forskare vid institutionen arbetar med. Till exempel kan studenterna HT18 grunda sina uppsatsarbeten i forskning om Attityder och värderingar (under ledning av religionssociolog Erika Willander), Arbete och organisation (under ledning av organisationssociolog Fredrik Movitz), eller Socialt kapital (urbansociolog Susanne Urban).

Under senare tid har satsningar från fakulteten för utbildningsvetenskaper bidragit till att ett mindre nätverk av företrädare från institutionen och gymnasielärare bildats. Samarbetet innebär än att gymnasielärarna medverkar i Samhällskunskap AB, och det finns även konkreta planer på hur detta kan utvecklas, bl. a genom att studenter via dessa lärare får möjlighet att delta i aktivitet med gymnasieelever. Institutionen har även genom de särskilda satsningarna kunnat uppdra åt en doktorand (Josef Dahlberg) att särskilt ansvara för att utveckla och hålla igång detta nätverk. Vidare har institutionen kunnat utveckla kompetensen på det ämnesdidaktiska området, bl a genom att en rapport om sociologins ämnesdidaktik författats av en lärare samt att J Dahlberg i sitt avhandlingsarbete har ett ämnesdidaktiskt fokus på sociologins framväxt i Sverige.

Nationalekonomi

Per Engström och Ola Anderson (föreläsare på *Samhällskunskap AB: Nationalekonomi*) är verksamma forskare inom experimentell ekonomi (Ola), beteendekonomi (Ola och Per) samt offentlig ekonomi (Per). Båda har ett "forskningsnära" sätt att undervisa. Detta kan exemplifieras med att de regelbundet genomför småskaliga experiment i klassrummet där studenterna får svara på frågor via ett interaktivt verktyg

(Socratic). Studenternas svar analyseras och diskuteras sedan i relation till modern forskning inom beteendekonometri och mikroekonomi. Per Engström har 50 % nedsättning i sin tjänst för forskning och Ola forskar på 70 %. Även Tomas Guvå, biträdande prefekt med ansvar för grundutbildning och masterprogram, är involverad i kursen.

Kulturgeografi

Samtliga lärare på kursen har forskning i tjänsten om än i varierande utsträckning (se bilaga om lärarkompetens). Forskningen sker inom ämnena geografi och samhällsgeografi. Forskningens fokus ligger på frågor relevanta för gymnasieämnet samhällskunskap, så som demografisk, ekonomisk och social förändring, vilka belyses ur ett kombinerat rumsligt och historiskt perspektiv. Två av kursens fem lärare har flerårig erfarenhet som gymnasielärare och bistår läroverket i anpassningen av undervisningen efter lärarstudenternas framtida profession. Kulturgeografiska institutionen medverkar sedan 2017 i UUs forskarskola i ämnesdidaktik med en doktorand, som fr.o.m. 2018 medvetet involverats i utvecklingen av kursens ämnesdidaktiska innehåll.

Ämnesdidaktisk forskarskola och ämnesdidaktisk fortbildning

Fakulteten för utbildningsvetenskaper har gjort särskilda satsningar på ämnesdidaktisk kompetensutveckling under de senaste åren. Ett exempel på en sådan satsning utgör initiativet till en universitetsövergripande forskarskola i ämnesdidaktik, som finansieras gemensamt av Uppsala universitet. Syftet är att stärka den ämnesdidaktiska forskningsbasen ibland annat lärarprogrammen. Forskarskolan finansierar 16 doktorander och sträcker sig över 13 institutioner och sju fakulteter. Inom forskarskolan anordnas gemensamma seminarier med inspirerande föreläsningar om olika typer av ämnesdidaktik med inbjudna svenska och internationella forskare samt forskare från UU:s olika forskningsmiljöer i ämnesdidaktik och didaktik. I våras höll forskarskolan i två endagskonferenser. I båda presenterade doktorander sin pågående ämnesdidaktiska forskning om undervisning och lärande i grund-/ gymnasieskola eller på högskolenivå. Den andra konferensen var öppen för lärarstudenter och alla lärare inom högre utbildning. Denna satsning fortsätter även under 2019.

Utöver detta har fakulteten för utbildningsvetenskaper under 2018 erbjudit en kurs i ämnesdidaktik, där de universitetslärare som går kursen får ersättning motsvarande 10% av en heltidsanställning. Dessa lärare återfinns på de institutioner som ger lärarutbildningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärarexamen med **inriktning mot arbete i gymnasieskolan** ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

AB-blocket:

Då de inledande två terminernas studier är avsedda att ge samhällsvetenskaplig bredd (medan de två efterföljande ger fördjupning) är progressionen inom dessa terminer begränsad, åtminstone mellan delkurserna. Från och med vt 2019 (se mål 5) kommer dock en tydlig progression att införas gällande ämnesdidaktiken.

Den inledande statsvetenskapliga kursen på 15 hp under AB-blocket är avsedd att ge en översikt och introduktion till den statsvetenskapliga forskningens huvudinriktningar (politisk filosofi, internationell politik, svensk- och jämförande politik samt förvaltningspolitik). Rent praktiskt sker detta genom en uppsättning föreläsningar (16 stycken) med fyra tillhörande diskussionsseminarier, författande av två PM (som ventileras i seminarieform) och en auskultationsrapport, som även den ventileras i seminarieform. Därtill kommer en skriftlig tentamen. Tanken här är att den skriftliga tentamen huvudsakligen examinerar kunskapsmålen, medan seminarierna och PM examinerar färdighetsmålen (men även bidrar till lärandet inför kunskapsmålen). Progression är inbyggd i kursen, då de politisk-filosofiska frågeställningar som introduceras inom politisk teori är kopplade till de mer empiriskt inriktade moment som följer. En tydlig progression finns mellan de två promemoriorna, där den första är en mera styrd uppgift (studenterna ska, med hjälp av de verktyg de fått från politisk teori, definiera och rättfärdiga ett valfritt värde ur skolans värdegrund), medan studenterna till sitt andra PM har full frihet att (så länge de anknyter till temata som behandlas inom kursen) formulera en egen statsvetenskapligt relevant frågeställning, och sedan besvara denna genom en egen undersökning.

Kravet för godkänt betyg på kursen är att studenten 1) aktivt har deltagit i samtliga diskussionsseminarier (med aktiv avses förberedelse gemensamt eller enskilt) samt deltagit i seminariediskussioner av på förhand utdelade seminariefrågor. Ett exempel på en sådan fråga är "Diskutera hur feministisk IR-teori ser på traditionella inriktningar som liberalism och realism. Vilken är den huvudsakliga feministiska kritiken mot hur konventionell IR-forskning bedrivs? Vad innebär denna kritik för förståelsen av stater, säkerhet och

konflikter?”. Därtill ska studenterna 2) ha skrivit två godkända PM och deltagit i ventileringen av desamma genom att agera opponent på en annan students PM. De ska också 3) ha deltagit i de obligatoriska ämnesdidaktiska momenten (en obligatorisk introduktion till samhällsvetenskaplig ämnesdidaktik och dess relation till allmändidaktiken, ett studiebesök på en samarbetande gymnasieskola, författandet av en auskultationsrapport, samt delta i ett seminarium där erfarenheterna diskuteras). Det fjärde och sista kravet är att de har ett godkänt resultat på tentamen.

Den följande femtonpoängskursen ger på motsvarande sätt en introduktion till sociologiämnet. Kursen behandlar sociologin både på en allmän, övergripande nivå och med fokus på mer avgränsade delar av ämnet som socialpsykologi, arbetssociologi samt kvantitativ och kvalitativ metod. Innehållsmässigt berörs frågor om den sociologiska fantasin, social handling, organisationer, institutioner, nätverk, interaktion och stratifiering. Under ht 2018 tillkommer ett moment om media. Kursen examineras genom en hemtentamen, en salsskrivning och 11 seminarieuppgifter. Till de 11 seminarierna förbereder sig studenterna i arbetsgrupper. De utför t ex en kvalitativ och en kvantitativ ministudie som diskuteras på seminarier. Kursen ges som en självständig kurs, vilket gör det möjligt att anpassa innehållet till kraven för yrkesutövningen.

Kursen i nationalekonomi (15 hp) samläses (till och med ht 2018) med *Nationalekonomi A* och ger en introduktion till grundläggande mikro- och makroteori utifrån ett flertal empiriska områden. Den examineras genom tre obligatoriska seminarier. Till ett av dessa seminarier ska studenterna, i grupper om tre, skriva en längre PM (ca tio sidor) på ett ämne som väljs i samråd med seminarieledaren. Till ett annat ska de agera opponent på en annan grups PM, och på det tredje seminariet ska de istället agera diskussionsledare. Exempel på PM-ämnena är "Marknader och marknadsinterventioner", "Ekonomi, fattigdom, inkomstfördelning och diskriminering" samt "Ekonomisk politik och dess effekter". Syftet med dessa seminarier (och PM) är att dels ge läroböckerna och de ekonomiska modellerna verklighetsanknytning, dels ge möjlighet till diskussion och kritiska reflektioner. Utöver dessa seminarier (som motsvarar 3 hp) examineras kursen även genom en "dugga" (omfattande 2 hp) och en sluttentamen, omfattande 10 hp.

Syftet med de två kortare 7,5-poängskurserna som avslutar AB-terminerna är att ge en samhällsvetenskaplig breddning, men delvis också att bidra till en djupare förståelse för samhällskunskapsämnet genom att, från två olika perspektiv, återanknyta till de tidigare kursernas innehåll. Kursen i juridik syftar bland annat till att studenterna ska kunna "se det juridiska regelsystemet i ett principiellt och ideologiskt perspektiv, i vilket ingår att kunna relatera regelsystemen till teoretiska konstruktioner såsom maktdelning, demokrati, rättsstat och grundläggande samhälleliga värden" (citat ur kursplan). Även om kursen innefattar en betydande del juridisk metod är den med andra ord inriktad på juridikens roll i samhället, och syftar till att utveckla studenternas förmåga att självständigt hantera och analysera verksamheter som innefattar offentliga förvaltningsuppgifter. Kursen examineras genom obligatorisk förberedd närvaro vid sammanlagt åtta seminarier, en hemtentamen, och en sluttentamen.

Den förhållandevis korta kursen i kulturgeografi erbjuder i första hand en breddning av studentens kunskaper. Emellertid sker en viss fördjupning då undervisningen anlägger ett rumsligt perspektiv på flera av de processer och begrepp som tagits upp under föregående kurser inom blockämnet Samhällskunskap. Därtill har denna kurs ett specifikt fokus på hållbar utveckling och ett relativt sett större fokus på ämnesdidaktik än övriga kurser (det senare ett drag som kommer att förstärkas från och med vt 2019, se vidare mål 4). Den strikt kulturgeografiska delen av kursen examineras genom en skriftlig tentamen (4,5 hp), medan det ämnesdidaktiska momentet examineras genom aktivt deltagande i seminarier, exkursioner, muntliga presentationer, inlämning av självständiga uppgifter samt gruppuppgifter.

Samhällskunskap C och D: Statskunskap

De moment som ingår i kursen *Samhällskunskap AB: statskunskap* fördjupas sedan på *Samhällskunskap C: statskunskap*, för politisk filosofi och jämförande politik genom delkursen *Demokratins problem* (se avsnittet "utbildningsmiljö"), men även genom den valfria delkurs på 7,5 hp som studenterna har därefter (höstterminer: *Gender, Power and Institutions, Förvaltningspolitik*, samt *Internationell politik*, vårterminer: *Jämförande politik, Politisk teori, Svensk politik*, eller *Environmental Politics and its Challenges*, även vårterminer finns internationell politik som valbart alternativ). På *Samhällskunskap D* är *Europeiska unionens politiska system* en fördjupning av de EU-moment som ingår som en del av såväl *Internationell som svensk- och jämförande politik* under AB-blocket. Examinationsformerna varierar av naturliga skäl mellan dessa olika kurser, varför någon detaljerad genomgång knappast är möjlig inom ramen för denna självvärdering. Noteras kan dock att så gott som samtliga kurser, utöver skriftliga tentamina, även kräver aktiv seminarienärvaro, och i de flesta fall även har skriftliga inlämningsuppgifter av olika slag. Det varierar dock i hur hög grad betyg baseras huvudsakligen på tentamen med godkänt seminariedeltagande som krav utöver tentamen, eller om PM och inlämningsuppgifter till seminarier utgör den huvudsakliga examinationen, vilket är fallet på t.ex. metodkursen på *Samhällskunskap C*. Progressionen vad gäller vetenskaplig metod samt vetenskapsteori skildras under mål 2.

Samhällskunskap C och D: Sociologi

Under *Samhällskunskap C* läser studenterna tillsammans med *Sociologi B*. Kursen består av 1) *Sociologisk teori II, 15 hp*, som ger en fördjupad bild av centrala perspektiv och frågor inom sociologiämnet, från de sociologiska klassikerna, fram till dagens diskussioner om globalisering, postkolonialism och politisk styrning och ideologikritik; *Metod och analys II (se vidare Mål 2)*. *Sociologisk teori II* examineras genom en salsskrivning om klassisk teori, en mindre hemtentamen om kritisk teori samt en uppsats om mer samtida sociologiska teorier. Alla kurser kräver aktiv seminarienärvaro. Uppsatsen består av processkrivande och studenterna får återkoppling på ett utkast innan slutinlämningen. *Samhällskunskap D* läses på samma sätt tillsammans med *Sociologi C*. *Sociologisk teori III* består av fem aktuella teoretiska inriktningar (ht 2019 Diskursanalys/Attityder och värderingar/Socialt kapital/Arbete och organisation/Interaktion). Studenterna väljer en av dessa och fördjupar sig i den. Kursen examineras genom en teori-PM där teorin redogörs för och appliceras på ett aktuellt samhällsfenomen, samt en uppsatsskiss som blickar framåt mot det självständiga arbetet. *Metod och analys III* beskrivs på annat ställe (**Se Mål 2**). Uppsatskursen *Självständigt arbete* är den kurs inom utbildningen där studenterna tydligast förvärvar fördjupad insikt i ett aktuellt forskningsområde. Redan under *Sociologisk teori III* ska studenterna göra en mindre, men systematisk, forskningsöversikt som sedan utvecklas i det självständiga arbetet. Sedan några år tillbaka är uppsatskursen utformad som en serie på fyra seminarier där studenter regelbundet lämnar in delar av uppsatsen och får återkoppling från handledare och andra studenter. Till detta kommer en individuell handledning i slutet av skrivandet där hela manus behandlas av enbart handledaren. Under kursens gång ges föreläsningar om uppsatsskrivande som stöd för skrivandet, både av lärare från institutionen och av UUs Språkverkstad. Studenterna skriver som regel uppsatsen i par och väljer uppsatsämne under handledning av lärare från institutionen så att det ska bli både relevant i sociologisk mening och, i aktuella fall, som ämnesdidaktiskt arbete.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. *Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Viss metodundervisning (och vetenskapsteori) förekommer inom samtliga delkurser inom AB-blocket, men då frågan gäller *fördjupad* kunskap fokuseras i det följande på fördjupningsterminerna och de delkurser inom AB-blocket som är direkt kopplade till dessa (statskunskap och sociologi).

Statskunskap:

Vetenskapsteori och metodkunskaper är en integrerad del av undervisningen på samtliga nivåer inom ämneslärarutbildningen. Under kursen *Samhällskunskap AB: statskunskap* skrivs två PM, (det första mera styrt, det andra på valfritt ämne som anknyter till kursens temata). Dessa ger en praktisk introduktion i vetenskapligt hantverk och grundläggande vetenskaplig metod. Huvudfokus ligger här på skillnaden mellan beskrivande, förklarande, respektive normativa frågeställningar, materialbehandling, skillnaden mellan analys och "tyckande" samt referenshantering. Även här poängterar ansvarig lärare kopplingen till praktisk undervisning, då vetenskapligt skrivande i hög grad handlar om att på ett tydligt sätt redogöra för komplicerade orsakssamband och väcka publikens intresse för det ämne som behandlas. Under *Samhällskunskap C* fördjupas detta genom en 15 hp metodkurs med fokus på kvalitativa metoder, som mycket konkret låter studenterna, i sju kortare forskningsuppgifter, prova på ett flertal metoder inom kvalitativ samhällsvetenskaplig forskning (innehållsanalys, diskursanalys, idékritik och normativ argumentation, fokusgrupper, intervjuer, processpåring etc.). Kursen utmynnar sedan i en slut-PM, där en konkret forskningsfråga formuleras, motiveras genom anknytning till statsvetenskaplig forskning, och undersökningsdesign och metodval diskuteras. På *Samhällskunskap D* följer sedan en mera kvantitativt inriktad metodkurs, även den avsedd att vara konkret användbar i kommande uppsatsarbete. Den bygger vidare på den tidigare och som förutom att lära ut statistiska metoder att belägga orsakssamband (främst i form av multivariat regressionsanalys) även diskuterar kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoders respektive styrkor och svagheter. Betonas bör att även om huvudfokus ligger på att metoderna ska vara praktiskt användbara i kommande uppsats- (och forsknings-) arbete, poängteras alltid att breda metodkunskaper även ger en grund utifrån vilken man kvalitativt kan bedöma andras forskning. Detta är en aspekt av källkritik som inte skall förringas och som är direkt tillämpbar inom yrkesutövningen för samhällskunskapslärare.

I anslutning till dessa metodkurser ges även tre ämnesdidaktiska moment, ett metodiskt riktat mot betyg och bedömning (där en adjungerad adjunkt gör en genomgång av metoder för att bedöma kunskaper och färdigheter som är baserad på beprövad erfarenhet), och två moment som rör metodologiskt relevant ämnesdidaktisk forskning. Under *Samhällskunskap C* rör denna diskursanalys av läromedel och under *Samhällskunskap D* en redogörelse för en experimentell studie av olika undervisningsformers effekter på elevers lärande inom samhällskunskapsämnet.

Själva kulmen av metod- och ämnesstudier utgörs av uppsatsarbetet, där såväl ämnes- som metodkunskaper (och i många fall även ämnesdidaktiska färdigheter) kommer till användning i ett individuellt författat forskningsprojekt. I princip alla skriftliga moment, från PM på grundläggande nivå, via metodkurser och skriftliga uppgifter på olika delkurser på högre nivå, syftar till att förbereda studenterna inför denna uppsats. Under den här kursen kommer deras ämneskunskaper och färdigheter till användning på flera sätt. Både i författandet av den egna uppsatsen och i seminariebehandlingen av andra uppsatser (studenterna måste delta i minst åtta examinationsseminarier, eget ventilerings- och opponeringsseminarium inräknat). På studenternas begäran har de lärarstudenter som skriver uppsatser med ämnesdidaktisk inriktning placerats i en särskild examinationsgrupp och på så sätt får de ta del av det ämnesdidaktiska innehållet i varandras uppsatser.

Sociologi:

Under kursen *Samhällskunskap AB: sociologi* ges grundläggande metodkunskaper i kvalitativ och kvantitativ metod, motsvarande 5 hp. Under två förberedande seminarier får studenterna möjlighet att förbereda en kvalitativ och en kvalitativ ministudie, som sedan presenteras på två avslutande seminarier. Under den kvalitativa delen ska studenterna utföra en intervjustudie och på det avslutande seminariet presentera och diskutera problem, syfte, design och resultat. På motsvarande sätt ska studenterna vid det avslutande kvantitativa seminariet presentera problem, hypotes, frågeformuleringar, urval och resultat av en minienkätstudie. Inom *Samhällskunskap C* fördjupas denna kunskap genom kursen *Metod och analys*, 15 hp, vilken består av ett kvalitativt och ett kvantitativt moment på vardera 7,5 hp. Här får studenterna kunskap och förståelse för insamling och analys av såväl kvalitativa (observation, intervju, text) som kvantitativa (enkät, register, stora textvolym) data. Studenterna samlar gemensamt in data som diskuteras och analyseras i arbetsgrupper och på seminarier. Utifrån dessa förarbeten skriver studenterna ett kvantitativt och ett kvalitativt fördjupningsarbete som utgör den huvudsakliga examinationen (även seminariedeltagandet är obligatoriskt). Den kvantitativa undervisningen introducerar begrepp som variabler, variabelvärden, olika mått, skalnivåer, normalfördelning, operationalisering, slumpmässigt urval, population, sampling, generalisering, bortfall, validitet och reliabilitet. Studenterna introduceras här också i arbete med SPSS och får bekanta sig med sambandsanalys, korstabeller, chi-test, t-test, korrelationsanalys och enkel linjär regressionsanalys. Det kvalitativa momentet introducerar studenterna för olika former av textanalys (innehållsanalys, retorisk analys, narrativ analys och diskursanalys), datakodning, intervjumetod och observationsmetod. Under *Samhällskunskap D* fördjupar sig studenterna i kvantitativa och kvalitativa analysmetoder, med särskilt fokus på statistiska metoder för regressionsanalys (multipel och logistisk) där de senare kunskaperna examineras genom en dugga. Vidare ingår moment rörande vetenskapsteori. Under kursens andra hälft gör studenterna en pilotstudie där de får tillfälle att reflektera över frågor om urval, design, datainsamling och liknande inför uppsatsarbetet. Den här delen av kursen resulterar i en PM som tillsammans med duggan ligger till grund för kursens examination. Samtliga dessa moment syftar till att ge studenterna kunskaper om hur det är möjligt att skapa vetenskaplig förståelse av erfarenheter av olika slag, inte minst i relation till beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Samhällskunskap AB samt VFU och ämnesdidaktik

Som nämnts under mål 1 är diskussionsseminarier och ventileringsseminarier av skriftliga uppgifter en integrerad examinationsform inom samtliga delkurser. Tanken med detta är just att seminarieformen, i högre grad än andra former av undervisning, ger möjlighet att skärskåda forskning och samhällliga företeelser (med olika metodologiska och vetenskapsteoretiska utgångspunkter) och sätta dem i relation till egna erfarenheter, pågående diskussioner i samhället, och annan forskning. I detta blir seminariet en plats där ämneskunskaperna integreras och där studenterna tränas i förmågan att använda denna kunskap för att formulera välunderbyggda och självständiga omdömen om frågor som rör samhället. Under det första seminariet inom kursen i sociologi ska studenterna t ex reflektera över det sociologiska tänkandet och vad som skiljer det från ett mer konventionellt tankesätt. Här betonas hur det sociologiska tänkandet kontextualiserar och placerar det den studerar i ett större sammanhang. I detta uppmuntras därmed studenterna att ta ett första steg mot ett kritiskt sociologiskt förhållningssätt och på liknande sätt utgör seminariet mer allmänt inom Samhällskunskap AB ett tillfälle att träna förmågan att kritiskt, självständigt och i dialog med andra, tillvarata, systematisera och reflektera över samhällskunskapsämnets stoff.

Seminarieformen är också dominerande i examinationen av de olika ämnesdidaktiska momenten, och VFU-kursen avslutas (förutom med en skriftlig rapport) även den med ett av studenter mycket uppskattat seminarium där egna positiva erfarenheter från den verksamhetsförlagda utbildningen (lyckade lektionsupplägg, framgångsrik hantering av besvärliga situationer etc.) presenteras och görs tillgängliga för hela studentgruppen. Under kursen i sociologi får studenterna möjlighet att spegla liknande erfarenheter i både ett seminarium där de ska diskuteras en artikel som rör lärarstudenters erfarenheter av praktik och genom samtal med två samhällskunskapslärare som under kursen kommer och föreläser om och diskuterar sina erfarenheter av att undervisa i sociologi och samhällskunskap på gymnasiet.

Samhällskunskap C och D:

Vad som nämnts ovan gäller även för fördjupningskurserna, men med skillnaden att fokus på högre nivåer mer ligger på att kritiskt förhålla sig till och värdera forskningsresultat, snarare än egna och andras erfarenheter. Detta är delvis en följd av att undervisningen på högre nivåer blir allt mer forskningsnära, men också på att studenternas förmåga att tänka metodologiskt och vetenskapligt kontinuerligt utvecklas. I metodkursen inom *Samhällskunskap C: Sociologi* som beskrevs i Mål 2 är denna reflektion avgörande i det att studenterna tränas i att undersöka ett och samma fenomen (denna termin "Vänlighet") genom sex olika former av data. På så sätt tränas studenten i att förhålla sig till frågan om vad olika data och analysmetoder låter oss säga (och inte säga) om samhället. Till skillnad från metodundervisningen på AB-nivån tillkommer krav på jämförande och syntetiserande av olika metoder, vilket utgör ett steg mot ökad metodologisk självständighet. Tydligast markeras dessa förväntningar och krav på systematisk och självständig vetenskaplig reflektion under uppsatsterminen, *Samhällskunskap D*. Här krävs det bland annat att studenten i uppsatsarbetet gör en självständig och systematisk forskningsöversikt, i vilken olika forskningsresultat jämförs, syntetiseras och nagelfars. Tränandet av dessa förmågor sker genom en kontinuerlig dialog mellan studenter, men också mellan studenter och lärare, om förväntningarna på arbetet. I *Samhällskunskap D: Sociologi* behandlas studenternas arbeten löpande under terminens gång genom opponeringar på olika delar av arbetet. För att träna de vetenskapliga färdigheter och förmågor som krävs ges under terminens gång utöver handledning fyra föreläsningar om uppsatsprocessen, checklistor som systematiskt behandlar olika delar av uppsatsarbetet och instruktioner av förväntningarna på uppsatsens olika delar i form av en detaljerad studiehandledning. Även i *Samhällskunskap D: Statskunskap* ges föreläsningar om uppsatsprocessen, men den löpande diskussionen av den egna forskningen (och den forskning man bygger vidare på i uppsatsarbetet) sker individuellt med handledaren. Delvis som ett resultat av denna annorlunda strategi läggs också mera fokus på uppsatsventileringen som inlärningsstillfälle, och som möjlighet just för kritisk reflektion över egna och andras vetenskapliga arbeten och den forskning de bygger på.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Det nuvarande upplägget för undervisningen i ämnesdidaktik består av en "ämnesdidaktisk strimma" som går parallellt med ämnesstudierna under samtliga fyra terminer och som sammantaget motsvarar ca. 7,5 hp. Rent konkret ser de ämnesdidaktiska inslagen ut som följer:

Samhällskunskap AB, statskunskap: Efter en introduktion till samhällsvetenskaplig ämnesdidaktik i såväl skriftlig som föreläsningsform, auskulterar studenterna i mindre grupper vid ett lektionstillfälle på en samarbetande gymnasieskola i Uppsala. De skriver därefter en kortare rapport där de reflekterar över lärarens didaktiska val (där högre krav ställs på ämnesdidaktisk konkretion från de studenter som har samhällskunskap som andra ämne, och således förutsätts ha allmändidaktisk kompetens samt VFU-erfarenhet sedan tidigare). Dessa rapporter behandlas sedan i seminarieform, där studenter med och utan VFU-erfarenhet medvetet blandas, huvudsakligen för att ge nybörjarna tillgång till den andra studentgruppens större erfarenhetsbas.

Under delkursen i sociologi på AB-nivå behandlas ämnesdidaktiska frågor under två seminarier och två föreläsningar. Under de två föreläsningarna medverkar gymnasielärare som undervisar i samhällskunskap och sociologi på gymnasieskolor i Uppsala. Under de ämnesdidaktiska passen tillägnar sig studenterna t ex kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet genom ett seminarium som baseras på en narrativ undersökning av lärarstudenters erfarenheter och upplevelser av att skapa sig en lärarroll under praktikmoment.

Kursen i juridik är i hög grad organiserad kring exempel på lagar och förordningar som rör skolans verksamhet. Flertalet seminarieuppgifter ger dock studenterna möjligheter att relatera innehållet i seminarierna antingen till samhällskunskapsämnet, till läroplanerna för samhällskunskap, eller till undervisning i samhällskunskap. Även hemtentamen har haft klara ämnesdidaktiska inslag, då studenterna (utöver att analysera en juridisk frågeställning med samhällsvetenskaplig relevans) också ska reflektera utifrån ämnesdidaktisk litteratur över hur detta stoff kan tillgängliggöras för gymnasieelever.

Kursen i kulturgeografi innehåller tre seminarier/övningar med fokus på tillämpning av studentens teoretiska kunskaper inom didaktik och metodik: 1) En workshop om prov och bedömning (där studenten konstruerar ett prov, skriver ett prov konstruerat av en annan student, samt bedömer och reflekterar över svar

och konstruktion tillsammans med den andra studenten); 2) Ett seminarium om lärarrollen (bl.a. hur man som lärare bedömer elevers färdigheter och förmågor i samhällskunskap, inkl. praktisk användning av betygsmatriser); 3) En övning (fr.o.m. ht 2018) i att planera och genomföra ett undervisningsmoment (studenten väljer ett tema med anknytning till ämnesplanen för samhällskunskap, skapar ett kursmaterial i form av en film som visas för övriga studenter, som därefter ger didaktik- och metodikrelevant återkoppling). Utöver ovanstående innehåller kursen ett seminarium om hållbar utveckling som syftar till att fördjupa studenternas förståelse av begreppet och vad det kan betyda i undervisningssammanhang.

På Samhällskunskap C: statskunskap ingår tre till fyra obligatoriska ämnesdidaktiska moment som ligger vid sidan av den samlästa undervisningen. Den exakta utformningen av dessa moment har varierat en del, men ambitionen har alltid varit att erbjuda en blandning mellan mer forskningsinriktad och mer metodiskt inriktad ämnesdidaktik. Under ht 2018 erbjuds följande moment:

I samband med delkursen "Demokratins problem" (som bland annat behandlar demokratiseringsfrågor) besöker lärarstudenterna Stadsarkivet i Uppsala, och tar del av en för gymnasieelever utvecklad övning kring demokratiseringen av Sverige. Efter denna övning har de möjlighet att med en erfaren, legitimerad gymnasielärare diskutera hur demokratiseringsfrågor (både historiska och nutida) kan levandegöras för gymnasieelever.

Efter de valbara delkurserna hålls ett gemensamt seminarium, där studenterna i grupp (baserat på vilka delkurser de gått) kopplar innehållet i delkurserna till ämnesplanerna i samhällskunskap, och diskuterar hur stoffet kan tillgängliggöras för elever på gymnasienivå.

Under den efterföljande metodkursen följer de två ämnesdidaktiska moment som redogjorts för under mål 2 (läromedelsanalys, samt betyg och bedömning).

Under *Samhällskunskap D: statskunskap* finns (för de studenter som i n t e skriver uppsats med ämnesdidaktisk inriktning) två ämnesdidaktiska moment, ett kopplat till metodkursen (se mål 2) samt en uppgift kopplad till kursen EU:s politiska system. För de studenter som väljer att skriva sin uppsats med ämnesdidaktisk inriktning hålls därtill ett seminarium som främst är rent praktiskt orienterad (med fokus på hur man ser till att uppsatsen är ämnesdidaktiskt relevant, men även statsvetenskapligt intressant och motiverad ur statsvetenskapligt perspektiv?).

Det fåtal studenter som inom *Samhällskunskap D: sociologi* väljer att skriva uppsats i Samhällskunskap: sociologi med ämnesdidaktisk inriktning får tidigt under terminen tillfälle att diskutera relevanta idéer med kursansvarig lärare samt handleds och examineras av lärare med ämnesdidaktisk kompetens.

Identifierade utvecklingsbehov samt pågående reformer

Det ovan skildrade upplägget, med en ämnesdidaktisk strimma som sträcker sig över fyra terminer, har inte visat sig vara helt optimalt. Ur lärarperspektiv var det, på grund av den splittrade strukturen, svårt att säkerställa progression i ämnesdidaktiken. På *Samhällskunskap C och -D: Sociologi* gjorde det låga antalet lärarstudenter att det var svårt att (undantaget ämnesdidaktiskt inriktade uppsatser) få en "kritisk massa" av deltagande studenter, och på *Samhällskunskap C och -D: Statskunskap* var det rent administrativt krångligt att "passa in" de obligatoriska momenten i förhållande till de reguljära ämneskurserna. Därtill kommer att studenterna upplevde att ämnesdidaktiken dels kom på mellanhand och nedprioriterades i avsaknad av "egna kurspoäng", dels tog tid som de skulle behöva för ämnesstudierna.

Som ett resultat av detta gjordes i samråd med studenterna en större omarbetning av ämnesdidaktiken inom samhällskunskapsstudierna, vilket lett till en förnyad struktur som från och med vårterminen 2019 ersätter det nuvarande systemet. Kortfattat är huvudpunkterna i det nya upplägget som följer:

- 1) All ämnesdidaktik samlas på AB-terminerna, och fördelas mellan samtliga där ingående delkurser.
- 2) Kulturgeografin får, dels på grund av sin placering sist på termin två, och delvis på grund av den större ämnesdidaktiska kompetens som finns vid Kulturgeografiska institutionen, huvudansvaret för att slutbehandla ämnesdidaktiken, och då återkoppla till de ämnesdidaktiska moment som förekommit på tidigare delkurser.
- 3) För att tydliggöra för studenterna vad som är ämnesdidaktik, får de ämnesdidaktiska momenten en separat provkod, så att det tydligt framgår att (för att ta ett exempel) 1,5 hp av 15-poängskursen i statskunskap ska vara ämnesdidaktik. Strukturen framgår av tabellen nedan.
- 4) Även fortsatt ges dock ingen separat 7,5-poängskurs i ämnesdidaktik, då grundtanken med "strimman" (att ämnesdidaktiken inte bör frikopplas från ämnesstudierna) fortsatt är god.
- 5) När denna reform är fullt ut genomförd kvarstår fortfarande flertalet ämnesdidaktiska moment på Samhällskunskap C och -D: Statskunskap, men nu som frivillig fördjupning, och med ett större fokus på forskning inom ämnesdidaktik snarare än på mera metodiska förmågor.

Delkurs (poäng)	Ämnesdidaktik (poäng)
Statskunskap (15hp)	1,5 hp
Sociologi (15hp)	1,5 hp
Nationalekonomi (15hp)	1 hp
Juridik (7,5hp)	0,5hp
Kulturgeografi (7,5hp)	3hp
Summa: 60hp	Summa: 7,5hp

Vi har gott hopp om att denna reform kommer att stärka de ämnesdidaktiska inslagen i utbildningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Även om delar av dessa mål i viss mån täcks in av de ovan nämnda ämnesdidaktiska momenten, är ändå VFU-kursen helt central i detta sammanhang. Under VFU-kursen (som ges parallellt med VFU inom studenternas andra ämne) deltar studenterna i skolverksamheten på heltid, inklusive (och utöver den egna undervisningen) deltagande i arbetslagens möten, studiedagar, kontakter med föräldrar och elevstödjande insatser. Inför VFU-placeringen hålls två seminarier där studenterna förbereder sig inför uppgifterna, dels de generella (kursplaner och styrdokument), och dels de specifika kurser och moment de fått information om att de ska undervisa i under VFU-placeringen. Inför de senare förbereder sig studenterna genom att förbereda en "minilektion" som hålls inför kursledare och medstudenter, som sedan ger respons på detta i form av tips på förbättringar, samt tips om relevant material gällande det aktuella momentet.

En individuell studieplan för VFU upprättas under den första VFU-veckan, där arbetstider, tid för auskultation, egna lektioner, handledningssamtal, seminarier och övrigt lärarbete ingår. Kursen examineras sedan delvis genom författande av auskultations- och praktikrapporter, och även genom att ett av studenten självständigt planerat lektionstillfälle observeras av en besökande lärare från universitetet (med ämneslärarkompetens), som sedan ger återkoppling direkt till studenten. Därtill kommer ett slutseminarium, där studenterna presenterar "lyckade lektionsinslag" genom att inför sina kurskamrater visa konkreta lektionsexempel. Den slutliga betygssättningen (som kompletteras med en detaljerad genomgång av studentens styrkor och utvecklingsområden kopplad till kursens syfte) görs därefter av examinator från Statsvetenskapliga institutionen, efter ett trepartssamtal där VFU-handledarens bedömning och studentens reaktion på dessa, tillsammans med skriftliga inlämningsuppgifter och omdömet från den besökande universitetsläraren med ämneskompetens utgör underlaget.

VFU-kursen är, att döma av omdömen från såväl studenter som VFU-handledare en mycket väl fungerande kurs. Utöver fakulteten för utbildningsvetenskapers dialogmöten har ett samarbete med andra VFU-ansvariga vid ämnesinstitutioner inletts, med ambitionen att det leder till ytterligare kvalitetshöjningar.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Inom samtliga delkurser på AB-blocket tas jämställdhet upp i kursinnehållet, även om det varierar i hur hög grad så sker. Jämställdhetsperspektiv på representation och jämställdhetseffekter av välfärdssystem är en självklar del av kursen i statskunskap, medan frågor om jämställdhet, genus, mångfald etc. är givna inslag i sociologiämnet. Ämnet berörs även i nationalekonomi och juridik. I samband med några av seminarierna under Kulturgeografi får studenterna prova på och reflektera över olika metoder för gruppindelning, t.ex. för att uppnå breda grupper inom en blandad elevgrupp (utifrån t.ex. kön, funktionsvariation) eller för att säkerställa att exkluderande situationer inte uppstår.

I VFU-kursen är ett explicit lärandemål och examinationskriterium att studenten kunna skapa stimulerande lärmiljöer samt leda undervisningen i samhällskunskap med utgångspunkt i den aktuella gruppens förutsättningar och behov utifrån ett mångfalds- och jämlikhetsperspektiv.

Såväl statsvetenskapliga som sociologiska institutionen har starka forskningsmiljöer inom området genus och politik/genus och maktstrukturer, något som också får genomslag i såväl undervisningens ämnesinnehåll som i undervisningsformer och litteraturval. Mer allmänt kan nämnas att samtliga inblandade institutioner aktivt (i enlighet med Uppsala universitets riktlinjer) arbetar med jämställdhetsplaner/motsvarande, som täcker såväl personalrekryterings faktorer som arbetsmiljö, och även studentbemötande. Institutionerna försöker också, i görligaste mån, beakta könssammansättningen bland lärare och författare av kurslitteratur.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Samtliga institutioner arbetar aktivt och systematiskt med kursvärderingar och kursutvärderingar efter genomförda (del-) kurser som en del i det fortlöpande kvalitetsarbetet, även om formerna för detta varierar något mellan berörda institutioner. Lärarna som undervisar på kursen har även planer på att mera systematiskt be om studentåterkoppling på AB-blocket i sin helhet, även om formerna för detta ännu inte är bestämda. För ett konkret exempel på hur kursvärderingar och studenters åsikter behandlats, se punkten "studentinflytande" nedan. Det finns också en aktiv diskussion om för- och nackdelar med olika examinationsformer i förhållande till kursmålen på institutionerna.

Det är Fakulteten för utbildningsvetenskaper som följer upp genomströmningen på ämneslärarutbildningen i sin helhet, men utfallet i form av avklarade studier (och betyg) på Samhällskunskap C och –D på den statsvetenskapliga inriktningen (där studentvolymen ju är något större än på den sociologiska inriktningen) har under en längre tid följts upp, då vi tidigare var oroliga för att den kortare grundkursen (vad gäller det specifikt statsvetenskapliga ämnesinnehållet) skulle göra det svårt för studenterna att tillgodogöra sig innehållet på de samlästa kurserna. Dessa farhågor har glädjande nog visat sig vara ogrundade. Det finns ingen systematisk skillnad mellan ämneslärarstudenter och andra vad gäller avklarade poäng, andel som behöver omtentera eller annat som kan kopplas till bristande förkunskaper inom ämnet. Det bör nämnas att andelen ämneslärarstudenter som får VG på kurser och uppsatser är något lägre än för den övriga studentpopulationen, men dessa skillnader är små.

Åtgärder riktade mot individuella studenter som har dokumenterade funktionsvariationer sker i enlighet med Uppsala universitets riktlinjer, och samtliga studenter informeras om de stödfunktioner som finns i samband med kursstart. För den (betydligt större) grupp studenter som har bristande vana vid att uttrycka sig i skrift, hänvisas systematiskt (på *Samhällskunskap AB: Statskunskap*, som hitintills alltid legat först på AB-blocket) till Uppsala universitets språkverkstad, som ger individuell handledning i att uttrycka sig i skrift, inklusive de mer stilistiska råd och tips som annars är svåra att täcka in under reguljär undervisning. Sociologiska institutionen har pågående samarbeten med Språkverkstaden på alla nivåer av utbildningen. Aktiviteter består både av att företrädare för enheten föreläser om akademiskt skrivande på kurser, och av inslag där Språkverkstaden intar en mer rådgivande roll i institutionens eget arbete med träningen av studenternas akademiska skrivande. Under läsåret 17-18 granskade vidare Språkverkstaden institutionens sätt att arbeta med akademiskt skrivande i utbildningen. Språkverkstaden är över huvud taget en av de resurser inom universitets allmänna stödverksamhet som bör vara till god hjälp för alla studenter som läser humanistiska eller samhällsvetenskapliga ämnen, även om vi som ämnesansvariga givetvis inte kan följa upp huruvida individuella studenter använder sig av denna resurs.

Utöver dessa systematiska och generella insatser utlyses även regelbundet av Programkommittén för lärarprogrammen medel för mer riktade kvalitetssatsningar inom lärarutbildningen, något som utnyttjades dels i den i punkt fyra nämnda reformen av AB-blocket, dels av flera av samhällskunskapsämnets samarbetande institutioner för egna satsningar. Sociologiska institutionen har på senare år åtgärdat brister vad gäller ämnesdidaktisk kompetens genom författandet av en rapport i ämnet, deltagande i UUs forskarskola inom ämnesdidaktik, och samverkan mellan institutionen och yrkesverksamma lärare i gymnasieskolan. Riktade satsningar från lärarprogrammen har bidragit till den första och tredje satsningen. Programkommittén för lärarprogrammen följer årligen upp genomförande och utfall av dessa ansökningar. De återrapporteras dels genom en skriftlig rapport, dels på ett seminarium där samtliga institutioner är inbjudna. Vid dessa seminarier diskuteras både frågor som rör det praktiska genomförandet och ämnesdidaktiska aspekter av projekten.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Studentföreningen LärSam har en studentrepresentant i blockämnesrådet som sammanträder en gång per termin och där frågor om samhällskunskapsämnet regelbundet dryftas. Vidare finns en kontinuerlig dialog mellan LärSam och samhällskunskapsämnets värdinstitution, Statsvetenskapliga institutionen. Båda dessa former för samverkan har varit betydelsefulla för de omfattande förändringar av Samhällskunskap AB som på senare tid genomförts. Blockämnesrådet har haft en nyckelroll i framtagandet av ett mer systematiskt sätt att behandla frågan om ämnesdidaktik och här har studenternas röst varit viktiga för de beslut som fattats. På samma sätt har studenternas synpunkter på utbildningen spelat stor roll för arbetet med att anpassa undervisningen inom samhällskunskapsämnet till samhällskunskapsämnets faktiska stoff. Som ett konkret exempel på detta kan nämnas den enkät som LärSam själva tog fram, distribuerade bland ämneslärarstudenter, och gav som underlag för att visa på de förändringar de ville se i undervisningen.

I slutet av 2017 beslutades att, som ett komplement till blockämnesrådet, inrätta en didaktikgrupp för blockämnet samhällskunskap, bestående av i första hand lärare som är operativt inblandade i de ämnesdidaktiska momenten. Detta var en åtgärd som vidtogs delvis mot bakgrund av studenternas synpunkter rörande behovet av en bättre samordning mellan institutionerna med avseende på ämnesdidaktiken. Ur lärarperspektiv har detta haft en positiv effekt på utformningen av och länkningen mellan de ämnesdidaktiska momenten, men en närmare utvärdering får invänta utgången av ht 2018. I såväl didaktikgruppen som blockämnesrådet medverkar studeranderepresentanter för LärSam.

En annan viktig del av dialogen mellan studenterna och institutionerna utgörs av kursvärderingar. De inblandade institutionerna har lite olika sätt att hantera utvärderingen av utbildningen. Sociologiska institutionen följer en rutin där kursvärdering genomförs i och med kursavslutning, varpå denna sammanställs analyseras och publiceras i form av en kursrapport på Studentportalen. Genom kursrapporten gör kursansvarig en samlad utvärdering av kursen med utgångspunkt både i studenternas värderingar och egna synpunkter på vad som varit bra respektive dåligt med kursen. Resultat och kursrapport presenteras och diskuteras på terminens utvärderingsmöte i vilket kursansvariga, studierektor och studievägledare deltar (en gång per termin) och återförs till studenterna nästa gång kursen ges. Den utgör därmed underlag för vidare kommunikation om kursen mellan lärare och studenter. Vid Statsvetenskapliga institutioner författas kursrapporter efter varje kurstillfälle som återkopplas till studenterna, där inte bara deras synpunkter utan även lärarnas reflektioner framgår. Förutom att detta är en hjälp i kvalitetsutvecklingen av kurser, är tanken att dessa kursrapporter även ska kunna fungera som kompetensöverföring vid byte av huvudlärare för delkurser.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Det tydligaste exemplet på hur utbildningen i sin helhet möter detta mål är den verksamhetsförlagda utbildningen, där studenterna får en direktkontakt med arbetslivet och potentiella framtida arbetsgivare, något som skildras mer utförligt i självvärderingens del 1. Utöver detta kan främst nämnas statsvetenskapliga institutionens uttalade policy att för mera metodiskt inriktade ämnesdidaktiska moment anställa adjungerade adjunkter som har "en fot kvar i gymnasieskolan". Märtha Forsberg, som är huvudlärare för VFU-kursen, är anställd på 70% på gymnasieskola, och till 30% på Statsvetenskapliga institutionen, och ytterligare en adjungerad adjunkt planeras anställas på liknande villkor. Fördelen med detta (förutom den uppenbara kopplingen till det framtida yrket och lärarprofessionen) är att vi därigenom får tillgång till ett kontaktnät bland aktiva ämneslärare, något som förhoppningsvis är till gagn för både dem och oss. Även övriga ämnesinstitutioner har liknande nätverk och kontakter till gymnasieskolor i närområdet, något som skildras i avsnittet om utbildningsmiljö.

Därtill förtjänar att nämnas de metod- och ämneskunskaper som även på ett mera allmänt plan är tänkta att förbereda studenterna på en självständig kunskapsinhämtning i takt med samhällets utveckling och läroplanernas förändring.

En annan viktig arbetslivssamverkan utgår från fakultetens VFU-organisation. Här sker samarbete och dialogmöten, dels med institutioner vid Uppsala universitet som deltar i utbildningen, dels med lednings- och lärarpersonal på de skolor som medverkar i VFU-verksamheten samt samordnare vid kommunerna. Konkreta frågor som regelbundet dryftas är dimensioneringar av lärarutbildningar och VFU-platser samt organiserandet av lärarstudenternas VFU-perioder. Intresset under det senaste året har förövrigt blivit mycket större för de handledarkurser som erbjuds av Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier (EDU) och Fakulteten för utbildningsvetenskaper. Det beror inte minst på att dessa kurser har anpassats mer efter skolans vardag och utmaningar. Dessa kurser ges numera också på distans.

Genom den försöksverksamhet med partnerskolor som EDU tillsammans med Fakulteten för utbildningsvetenskaper startade vårterminen 2017, ges en del av ämneslärarstudenterna möjlighet att under den tid då de läser campusförlagda kurser delta i den dagliga verksamheten i gymnasieskolan, i allt från undervisning till personal- och föräldramöten. Det övergripande syftet med samarbetet är att stärka kontakterna mellan utbildning, forskning och skolverksamhet. Därigenom får studenterna insyn i delar av läraryrket som inte nödvändigtvis inkluderas i VFU-kurser. För studenter som placerats inom partnerskolor ordnas också en serie praxisnära seminarier under terminerna, vilka leds av kontaktlärare från skolorna. Vid dessa seminarier diskuteras teman som efterfrågats av studenterna eller kompetenser som erfarna handledare på skolorna identifierat som återkommande brister hos studenter och nyexaminerade lärare. Under kommande terminer kommer detta projekt att spridas till övriga samarbetskommuner.

År 2013 inrättade Fakulteten för utbildningsvetenskaper Forum för samverkan (FoSam). Dess huvudsakliga uppgift är att fungera som en stödorganisation för en rad olika samverkansaktiviteter och fungera som ett

nätverk mellan lärarutbildningen och dess samarbetspartners i arbetslivet. FoSam bedriver också en alumnverksamhet, vilken inbegriper bland annat särskilda alumnträffar, där nätverkets medlemmar får möta en känd person, utbyta idéer och samverka kring utbildningsfrågor. Som exempel kan nämnas journalisten Erik de la Reguera som talade utifrån ämnet "Medmänniska eller yrkesproffs?", och ett besök av skådespelaren Emma Molin under rubriken "När underhållning blir undervisning